

Nr 45.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp; given Stockholms slott den 11 februari 1949.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till förordning angående ändring i förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Beslutanderätten i frågor huruvida mödrahjälp må avse tid, som infaller senare än sex månader eller, såvitt angår hjälp till tandvård, nio månader efter nedkomsten samt huruvida ansökan om mödrahjälp, som ingivits senare än å sextionde dagen efter barnsörden, skall upptagas till prövning föreslås överflyttad från socialstyrelsen till mödrahjälpnämnderna. Vidare föreslås att hjälpformen mödrahjälp lån avskaffas.

Förslag

till

Förordning

angående ändring i förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp.

Härigenom förordnas, att 8 § förordningen den 11 juni 1937 om mödrahjälp skall upphöra att gälla samt att 1 och 4 §§ samma förordning¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse:)

1 §.

Kvinna, som — — — av statsmedel.

Mödrahjälp lämnas — — — femhundra kronor.

Då anledning därtill finnes, må mödrahjälp helt eller delvis lämnas såsom räntefritt lån.

Mödrahjälp må *ej* avse tid, som infaller senare än sex månader eller, såvitt fråga är om hjälp till tandvård, nio månader efter nedkomsten. *Socialstyrelsen äger dock, när särskilda skäl därtill äro, medgiva undantag från vad sålunda stadgas.*

4 §.

Ansökan om — — — av barnavårdsmannen.

Mödrahjälp skall, där det kan ske, sökas i god tid före den väntade nedkomsten. Ingives ansökan senare än å sextionde dagen efter barnsörden, må den icke upptagas till prövning. *Socialstyrelsen äger dock, när sökanden finnes hava anfört giltigt skäl för att ansökan ej ingivits inom nämnda tid, medgiva, att ansökningen upptages till prövning.*

Vid ansökan — — — för nedkomsten.

(Föreslagen lydelse:)

1 §.

Mödrahjälp må, *där ej särskilda skäl till annat föranleda, icke* avse tid, som infaller senare än sex månader eller, såvitt fråga är om hjälp till tandvård, nio månader efter nedkomsten.

4 §.

Mödrahjälp skall, där det kan ske, sökas i god tid före den väntade nedkomsten. Ingives ansökan senare än å sextionde dagen efter barnsörden, må den icke upptagas till prövning, *med mindre* sökanden finnes hava anfört giltigt skäl för att ansökan *ej* ingivits inom nämnda tid.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1949, dock att 8 § alltjämt skall tillämpas å lån, som beviljats före nämnda dag.

¹ Senaste lydelse se beträffande 1 och 4 §§ 1944:228 samt beträffande 8 § 1940:786.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11
februari 1949.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, anmäler fråga om *decentralisering av vissa ärenden angående mödrahjälp m. m.* samt anför därvid följande.

Decentraliseringsutredningen — som tillsatts enligt Kungl. Maj:ts be- myndigande den 6 juni 1947 för att utreda möjligheterna av en ytterligare decentralisering inom statsförvaltningen — har i en med nr 17 betecknad, till socialdepartementet överlämnad promemoria angående decentraliseringsfrågor inom socialstyrelsens verksamhetsområde bl. a. berört vissa i det följande närmare angivna bestämmelser i förordningen om mödrahjälp och därvid föreslagit vissa åtgärder.

Gällande bestämmelser.

Enligt *förordningen den 11 juni 1937 om mödrahjälp* (nr 339, ändr. nr 786/1940 och 228/1944) kan kvinna, som i anledning av havandeskap eller barnsbörd är i uppenbart behov av understöd, tillerkännas mödrahjälp av statsmedel. Hjälpen lämnas i den form, som för varje särskilt fall finnes lämpligast, i en eller flera poster, till ett sammanlagt värde av högst 400 kronor eller, vid flerbörd, högst 500 kronor. Då anledning finnes därtill, må mödrahjälpen helt eller delvis lämnas såsom räntefritt lån (1 § första— tredje styckena).

Mödrahjälp får icke avse tid, som infaller senare än sex månader eller, såvitt fråga är om hjälp till tandvård, nio månader efter nedkomsten. Från detta stadgande äger dock socialstyrelsen meddela dispens, när särskilda skäl äro därtill (1 § fjärde stycket).

För behandling av frågor om mödrahjälp skall i varje landstingsområde och i varje stad, som ej deltagar i landsting, finnas en mödrahjälp- nämnd, bestående av en ordförande och två ledamöter. Ordföranden jämte suppleant för honom samt en ledamot jämte suppleant för denne förordnas av Kungl. Maj:t. Den andre ledamoten jämte suppleant för honom utses

för två år i sänder av landstinget eller, vad beträffar stad som ej deltagar i landsting, av stadsfullmäktige (3 §).

Ansökan om mödrahjälp skall ingivas till barnavårdsnämnden i den ort, där kvinnan vistas (4 § första stycket). Barnavårdsnämnden har därefter att insända ansökningshandlingarna jämte eget yttrande till mödrahjälpnämnden, som beslutar i ärendet. Om hjälp beviljas, skall i beslutet angivas vilka huvudsakliga behov hjälpen avser att täcka. Det ankommer sedan på barnavårdsnämnden att verkställa beslutet och vaka över att hjälpen kommer till användning i enlighet med givna föreskrifter (5—7 §§).

Mödrahjälp skall, där det kan ske, sökas i god tid före den väntade nedkomsten. Ingives ansökan senare än å sextionde dagen efter barnsörden, får den icke upptagas till prövning. Socialstyrelsen äger emellertid meddela dispens härifrån, därest sökanden anför giltigt skäl för att ansökningen ej ingivits inom den föreskrivna tiden (4 § andra stycket).

Därest mödrahjälp lämnats såsom lån, äger den mödrahjälpnämnd, som beviljat lånet, medgiva uppskov med återbetalningen intill tio år, där så finnes skäligt. På framställning av nämnden äger socialstyrelsen, då skäl äro därtill, medgiva befrielse från återbetalningsskyldighet med avseende å hela återstående lånebeloppet eller del därav (8 §).

Socialstyrelsen utövar, med biträde av statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter, tillsyn över förordningens tillämpning och äger att i sådant avseende meddela nödiga råd och anvisningar till ledning för mödrahjälp- och barnavårdsnämnderna (10 § första stycket).

Klagan över mödrahjälpnämnds beslut föres hos socialstyrelsen genom besvär. Mot styrelsens beslut i ärende, som inkommit genom besvär, får klagan ej föras (10 § andra och tredje styckena).

Kungl. Maj:t har den 22 oktober 1937 (nr 847) fastställt instruktion för mödrahjälpnämnderna (ändr. nr 792/1940) och samma dag (nr 848) utfärdat kungörelse med tillämpningsföreskrifter till mödrahjälpförordningen (ändr. nr 790/1940, 631/1945 och 718/1947).

Beträffande utlämnandet av lån till mödrahjälp har Kungl. Maj:t i brev den 19 maj 1944 meddelat följande föreskrifter.

1. Lån till mödrahjälp skola utlämnas från den av statskontoret förvaldade, jämlikt brev den 5 maj 1939 inrättade diversemedelsfonden för lån till mödrahjälp.

2. I den mån lån utlämnas från fonden, skola motsvarande belopp av statskontoret överföras till fonden från anslaget till mödrahjälp.

3. Därest lån eller del därav efterskänkes, skall det efterskänkta beloppet avföras från fonden.

4. Avbetalningar å lån skola över fonden tillgodoföras riksstatens inkomsttitel Övriga diverse inkomster.

5. I fråga om lån, som utbetalas av länsstyrelsen, skall det åligga länsstyrelsen att avföra utbetalda belopp å särskild diversemedelstitel, benämnd »Lån till mödrahjälp». Det skall vidare åligga länsstyrelsen att över konto »Likvider med särskilda ämbetsverk och myndigheter» från omförmälda

fond tillgodoföra sig ersättning för gjord utbetalning, vilken ersättning skall uppdebiteras å särskild diversemedelstitel, benämnd »Fonden för lån till mödrahjälp» ävensom att över nyssnämnda konto »Likvider med särskilda ämbetsverk och myndigheter» tillgodoföra statskontoret å det utlämnade lånet verkställda amorteringar.

Decentraliseringsutredningen.

Utredningen anser, att sedan mödrahjälpförordningen nu tillämpats i över tio år och en fast praxis hunnit utbildas sig, b e s l u t a n d e r ä t t e n i d i s p e n s ä r e n d e n bör kunna överflyttas från socialstyrelsen till mödrahjälpnämnderna. Utredningen föreslår därför, att nämnderna anförtros att pröva, huruvida mödrahjälp må avse tid, som infaller senare än sex månader eller, såvitt angår hjälp till tandvård, nio månader efter nedkomsten och att nämnderna jämväl berättigas att till prövning upptaga ansökningar, som ingivits senare än å sextionde dagen efter barnsörden. Den enhetlighet och centrala ledning, som kan anses erforderlig beträffande dessa ärenden, bör enligt utredningens mening kunna tillgodoses genom socialstyrelsens allmänna skyldighet att öva tillsyn över förordningens tillämpning samt genom styrelsens rätt att meddela råd och anvisningar till ledning för mödrahjälpnämnderna liksom också genom besvärprövning.

Även prövningen av ärenden om befrielse från skyldighet att återbetala m ö d r a h j ä l p s l å n bör enligt utredningen kunna decentraliseras till mödrahjälpnämnderna. Emellertid ifrågasätter utredningen, huruvida icke denna form av mödrahjälp med dess relativt ringa praktiska betydelse skulle kunna avskaffas.

Utredningen diskuterar vidare en decentralisering av b e s v ä r s p r ö v n i n g e n från socialstyrelsen till länsstyrelserna men avvisar denna tanke. Till stöd för sitt ståndpunktstagande härvidlag anför utredningen.

För att socialstyrelsen skall kunna följa verksamheten samt leda densamma genom råd och anvisningar synes önskvärt, att styrelsen får behålla den befattning med de enskilda ärendena, som besvärprövningen innebär. Den av utredningen förut föreslagna decentraliseringen av viss beslutanderätt i mödrahjälpärenden från socialstyrelsen till mödrahjälpnämnderna torde för övrigt förutsätta bibehållandet av den centrala besvärprövningen såsom särskild garanti för erforderlig enhetlighet i tillämpningen. Utredningen vill emellertid framhålla, att genom den föreslagna överflyttningen från socialstyrelsen till mödrahjälpnämnderna av beslutanderätt i vissa enskilda mödrahjälpärenden en begränsning inträder i besvärsrätten. Om sådant ärende bringas under socialstyrelsens prövning måste detta nämligen ske genom besvär och icke såsom för närvarande genom ansökningsförfarande, varför stadgandet i 10 § mödrahjälpförordningen att klagan icke må föras över socialstyrelsens beslut i ärende enligt förordningen, vilket genom besvär inkommit till styrelsen, skulle bliva tillämpligt.

Beträffande frågan om r e v i s i o n av barnavårdsnämndernas mödrahjälpkassor anser utredningen att i förordningen bör klart angivas att det

ankommer å de kommunala myndigheterna att revidera barnavårdsnämndernas förvaltning av mödrahjälsmedel. Då emellertid frågan om kommunala myndigheters revisionsskyldighet beträffande statsutgifter även hade betydelse å andra områden, torde måhända frågan härom böra upptagas i ett större sammanhang, t. ex. i samband med den aktuella frågan om effektivisering av den statliga lokala revisionen.

Vissa å socialstyrelsen nu ankommande administrativa ärenden rörande mödrahjälsnämnderna böra enligt utredningens mening utan olägenhet kunna decentraliseras. Sålunda torde mödrahjälsnämnd kunna anförtros att själv pröva, om behov föreligger av särskild sekreterare, samt disponera till dess förfogande ställda expensmedel. Beträffande ersättning till ledamot av mödrahjälsnämnd för bestridande av sekreterargöromål, vilket för närvarande årsvis prövas av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall, torde generella bestämmelser kunna meddelas att tillämpas av mödrahjälsnämnderna. Slutligen förordar utredningen, att det ålägges länsstyrelserna att årligen inom därför bestämd tid till socialstyrelsen inkomma med beräkning av anslagsbehovet för mödrahjälp inom respektive län under nästföljande budgetår. Dessa anslagsberäkningar skulle avse såväl medel för den direkta mödrahjälpen som för avlönings- och expensmedel för mödrahjälsnämnderna.

Yttrandena.

Över decentraliseringsutredningens promemoria ha efter remiss yttranden avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, socialstyrelsen, överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser ävensom Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Svenska landstingsförbundet och Svenska socialvårdsförbundet.

Utredningens förslag att decentralisera beslutanderätten i dispensärendena tillstyrkes eller lämnas utan erinran av samtliga remissinstanser utom socialstyrelsen och länsstyrelsen i Norrbottens län.

Socialstyrelsen förordar att det nuvarande systemet bibehålles och erinrar om att man genom att förlägga dispensprövningen till socialstyrelsen velat sörja för en restriktiv tillämpning. Styrelsen hade konstaterat, att mödrahjälsnämnderna i sina yttranden över ingivna dispensansökningar hade mycket olika uppfattning. Någon enhetlig linje kunde knappast spåras, men i stort sett vore nämnderna benägna för en mycket generös tillämpning av dispensmöjligheterna. Det kunde invändas, att om nämnderna erhöle eget ansvar för besluten och socialstyrelsen meddelade anvisningar, större enhetlighet skulle kunna ernås. Emellertid vore det svårt att genom allmänna direktiv ge ledning för bedömande av de mycket skiftande enskilda fallen. Tidsfristerna vore icke i första hand betingade av tekniska eller ordningssynpunkter utan av hänsyn till att mödrahjälpen skulle kom-

ma till största möjliga nytta. En generös tillämpning av dispensmöjligheterna vore ägnad att försämra effekten av bestämmelserna. Ur allmänhetens synpunkt vore angeläget, att dispensärenden av detta slag behandlades efter enhetliga grunder. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser det tveksamt om utredningens förslag i förevarande del bör genomföras. Om så skedde kunde det nämligen befaras, att de föreskrivna tidsfristerna skulle bli betydelselösa eller i varje fall att tillämpningen icke skulle bli enhetlig.

Förslaget att avskaffa mödrahjälpslånen tillstyrkes allmänt. *Statskontoret*, som förvaltar den fond från vilken lånen utlämnas, anför följande.

Totalsumman av från fonden utlånade medel utgjorde vid början av budgetåret 1943/44 ca 258 000 kronor. Samma summa uppgick vid utgången av det senast förflutna budgetåret till ca 94 000 kronor. Låneverksamheten under de senaste fem budgetåren framgår av nedanstående tabell. Summorna äro avrundade till jämna tusental.

B u d g e t å r	Utlåning	Återbetalning	Avskrivning
1943—44.....	30 000:—	31 000:—	17 000:—
1944—45.....	21 000:—	20 000:—	35 000:—
1945—46.....	13 000:—	19 000:—	48 000:—
1946—47.....	10 000:—	14 000:—	11 000:—
1947—48.....	6 000:—	11 000:—	9 000:—
Summa	80 000:—	95 000:—	120 000:—

Tabellen ger vid handen, att under redovisningsperioden de avskrivna beloppen överstiga de återbetalade. Det faktiska lånebehovet synes knappast vara av den storleksordning, att det kan anses uppväga arbetet och kostnaden med prövning av låneansökningar samt lånens indrivning och avskrivning jämte det kamerala arbetet med lånens bokföring och redovisning.

Länsstyrelsen i Kalmar län upplyser att inom länet mödrahjälpslån ej utgått sedan år 1941. Enligt uppgift från *länsstyrelsen i Hallands län* har inom nämnda län mödrahjälpslån ej beviljats sedan år 1943.

Frågan om fullföljd av t a l a n mot beslut, som meddelas av mödrahjälpsnämnd, har berörts i några remissyttranden. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* uttalar, att besvärspövningen liksom beträffande bidragsförskott och allmänna barnbidrag bör anföras åt länsstyrelserna. Om det ansåges lämpligt med central besvärspövning, kunde socialstyrelsen fungera som högsta instans. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anför liknande synpunkter. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* framhåller att det möjligen skulle kunna ifrågasättas, huruvida utredningen haft tillräckliga skäl att avvisa tanken på länsstyrelserna som besvärinstans. Med hänsyn till den nära anknytning till länsstyrelserna, som mödrahjälpsnämnderna i åtskilliga län hade och som i viss mån kunde motivera en mera fristående be-

svärsinstans, ävensom till den omständigheten, att institutet som sådant i anslutning till en blivande socialvårdsreform kunde förväntas undergå en väsentlig omändring, ansåge sig länsstyrelsen dock böra förorda att den nuvarande ordningen bibehölles. Samma ståndpunkt intages av *länsstyrelsen i Blekinge län*.

Vad utredningen anfört rörande vissa administrativa frågor beträffande mödrahjälpnsnämnderna har föranlett *socialstyrelsen* att framhålla, att samtliga mödrahjälpnsnämnder sedan lång tid tillbaka erhållit medgivande att antaga sekreterare. Det förekomme ej, att ledamot bestrede sekreterargöromål. I fråga om expensmedlen brukade socialstyrelsen vid budgetårets början fördela större delen av det anslagna beloppet mellan nämnderna, som sedan självständigt disponerade det tilldelade beloppet. Mot slutet av budgetåret fördelades resterande belopp och vidtoges eventuellt jämkning mellan nämnderna efter vad förhållandena påkallade. De i här förevarande avseende föreslagna decentraliseringsåtgärderna torde sålunda sakna praktisk betydelse. I anledning av utredningens förslag, att det skulle ankomma på länsstyrelserna att årligen till socialstyrelsen inkomma med beräkning av anslagsbehovet för mödrahjälp och för mödrahjälpnsnämndernas avlönings- och expensmedel uttalar socialstyrelsen, att anslagsbehovet för mödrahjälp f. n. beräknades av socialstyrelsen med ledning av födelsestatistiken samt statistiken rörande antalet beviljade mödrahjälpansökningar och genomsnittligen beviljade belopp. För denna beräkning vore det uppenbarligen värdelöst att erhålla länsvis sammanställda uppskattningar av behovet. Vad beträffar mödrahjälpnsnämndernas avlönings- och expensmedel infortrade socialstyrelsen förslag i dessa avseenden från mödrahjälpnsnämnderna själva. Någon anledning att i denna fråga även inkoppla länsstyrelserna syntes knappast föreligga.

Länsstyrelsen i Kalmar län framhåller att en av länsstyrelsen gjord beräkning av anslagsbehovet måste bli synnerligen osäker och betecknas som onödig. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anser värdet av en dylik beräkning av anslagsbehovet vara tveklaktigt med hänsyn till svårigheten att bedöma behovet; i allt fall torde mödrahjälpnsnämnderna kunna lämna bättre uppgifter än länsstyrelserna.

Slutligen må anmärkas, att *Svenska landskommunernas förbund* i sitt yttrande uttalar att tiden nu måste anses mogen för en radikal förenkling av ifrågasvarande hjälpform. Förbundet anför:

Inom mödrahjälpens har hittills in naturalinjen helt dominerat. Man har därmed åsyftat att vinna kontroll över att mödrahjälpens verkligen skall komma moder och barn till godo. Barnavårdsnämnder och mödrahjälpnsnämnder nedlägga ett mödosamt arbete på att precisera de olika ändamål vartill ett visst mödrahjälpbidrag skall få användas. Fiktionen att mödrahjälpens skall komma endast moder och barn — icke familjen i övrigt — tillgodo söker man upprätthålla bland annat genom föreskrifter om att bidrag till kostförbättring får användas för inköp av endast vissa »god-

kända» varuslag. Korv och havregryn höra t. ex. till de »förbjudna» matvarorna. Kontrollen har drivits in absurdum. Den granskning av barnavårdsnämndernas redovisningar, som äger rum inom länsstyrelserna, förmodas vara mycket tidsödande, eftersom varje insänd verifikation måste granskas. Ur kommunal synvinkel te sig länsstyrelsernas anmärkningar som rena petitesseer: det rör sig i regel om något mindre kvantum av ett eller annat förbjudet varuslag, som insmugit sig på någon räkning och som anmärkes till avdrag. Om anmärkningar av detta slag blivit färre med åren, behöver detta ingalunda bero på att bestämmelserna nu respekteras bättre än tidigare. Det torde snarare bero på att barnavårdsnämnder och köpmän lärt sig huru en mödrahjälpsräkning bör skrivas för att bli godkänd. På sina håll torde mödrahjälpsanvisningarna ha blivit ett slags allmänt betalningsmedel. Anvisning lämnas i affären som likvid för förnödenheter av olika slag för familjens räkning, och det är långt ifrån säkert att familjen — ännu mindre moder och barn — fått just de persedlar, som den sedermera utfärdade räkningen angiver.

De invecklade bestämmelserna om mödrahjälpen framstå i en egendomlig dager särskilt efter tillkomsten av de allmänna barnbidragen. För såväl barnavårdsnämnderna som för hjälpklientelet måste det framstå som obegripligt att kontantlinjen skall dominera en hjälpform, under det att en annan närbesläkad hjälpform skall kringgärdas av allehanda rigorösa bestämmelser.

På grund av det anförda anser förbundet sådana ändringar i gällande bestämmelser böra genomföras, att mödrahjälpen i huvudsak får utgå i form av kontanter. Avsevärda lättnader i redovisnings- och granskningsförfarandet skulle enligt förbundets mening härigenom vinnas.

Departementschefen.

Enligt mödrahjälpsförordningen i dess ursprungliga lydelse fick mödrahjälp icke avse tid, som inföll senare än sex månader efter nedkomsten. År 1940 infördes emellertid möjlighet till dispens från denna regel. Anledningen härtill var närmast, att det visat sig svårt för mödrar att utfå beviljad hjälp till tandvård, enär denna vård ofta icke hann avslutas inom den föreskrivna tiden. Då författningsändringen kom till, uttalade jag att dispensrätten huvudsakligen borde avse fall, då behövande mödrar på grund av omständigheter, varöver de själva icke kunnat råda, ej varit i tillfälle att utnyttja sådan mödrahjälp, som beviljats i form av tandvård. Sedermera har hjälptiden för tandvård generellt utsträckts till nio månader. I samband därmed lämnades dock den möjlighet att dispensvägen komma till rätta med uppenbara obilligheter, som man år 1940 ansåg sig böra öppna, orubbad.

Beträffande tiden för ingivande av ansökan om mödrahjälp gällde från början såsom ovillkorlig regel att ansökan, som ingives senare än å sextionde dagen efter barnsörden, icke får upptagas till prövning. Med hänsyn till de olägenheter ur rättvis- och billighetssynpunkt, som visat sig 2 — *Bihang till riksdagens protokoll 1949. 1 saml. Nr 45.*

vara förbundna med denna tidsbegränsning, tillfördes emellertid mödrahjälpförordningen år 1944 en bestämmelse enligt vilken sökande, som kan visa godtagbart skäl varför hon icke ingivit sin ansökan inom den föreskrivna tiden, har möjlighet att efter dispens få ansökan prövad.

Enligt gällande regler är beslutanderätten i här ifrågavarande dispensärenden förbehållen socialstyrelsen. Decentraliseringsutredningen har emellertid nu föreslagit att beslutanderätten i dessa frågor skall överflyttas till mödrahjälpnämnderna. Förslaget härom har vid remissbehandlingen allmänt tillstyrkts. Socialstyrelsen har dock ansett att det nuvarande systemet bör bibehållas och därvid framhållit vikten av en enhetlig och restriktiv tillämpning av dispensbestämmelserna.

Då en diskretionär prövningsrätt i förevarande hänseende infördes var det naturligt, att man ansåg sig böra centralisera beslutanderätten till den myndighet, som utövar tillsyn över mödrahjälpverksamheten, d. v. s. socialstyrelsen. Därigenom fick man en garanti för enhetlighet i tillämpningen. Sedan dispensreglerna nu tillämpats i åtskilliga år och genom socialstyrelsens beslut i dessa ärenden en viss praxis utbildat sig, torde man emellertid utan risk kunna decentralisera beslutanderätten till mödrahjälpnämnderna. Härigenom vinnas den fördelen, att förfarandet i dispensärendena förenklas och att ärendena kunna avgöras snabbare. Någon olägenhet av en dylik decentralisering torde ej heller vara att befara. Jag anser att man icke bör överdriva farhågorna för att önskemålet om en så långt möjligt enhetlig tillämpning ej skulle bli i erforderlig mån tillgodosett, därest beslutanderätten i dessa — liksom i andra — mödrahjälpfrågor anförtros mödrahjälpnämnderna. Den önskvärda enhetligheten torde i fortsättningen kunna upprätthållas genom direktiv från socialstyrelsen. I sammanhang härmed vill jag understryka, att någon ändring i dispensbestämmelsernas tillämpning icke är åsyftad. I enlighet med den praxis, som i dessa ärenden hittills tillämpats av socialstyrelsen, få dispensbestämmelserna icke tillämpas generöst. Såsom påpekades vid dessa bestämmelserns tillkomst är det nämligen av stor vikt, att ansökningar om mödrahjälp göras så snart som möjligt och att hjälpen kan sättas in på ett så tidigt stadium att den kan komma till avsedd nytta, d. v. s. avvärja nöd under havandeskapet och den närmaste tiden efter barnsörden.

Mödrahjälp i form av lån är främst avsedd att tillgodose behov av utpräglat tillfällig natur. Intresset för denna hjälpform har sjunkit undan för undan och synes nu vara så ringa, att den, såsom decentraliseringsutredningen föreslagit, utan olägenhet kan slopas. Med hänsyn härtill och till det administrativa besvär, som är förenat med denna gren av mödrahjälpverksamheten, förordar jag, att mödrahjälpslånen avskaffas. För redan beviljade lån böra hittillsvarande bestämmelser fortfarande gälla. Någon anledning att decentralisera prövningen, huruvida befrielse från skyldighet att återbetala dessa lån skall medgivas, synes icke föreligga.

Decentraliseringsutredningen har övervägt, huruvida besvärspövrningen i mödrahjälpsärenden bör överflyttas från socialstyrelsen till länsstyrelserna. Utredningen har kommit till det resultatet, att den nuvarande ordningen bör bibehållas, under det att ett par remissmyndigheter — länsstyrelserna i Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län — givit uttryck för motsatt uppfattning. De skäl, som utredningen anfört till stöd för sin mening, synas mig bärande, och jag vill därför icke förorda någon ändring i de gällande fullföljdsreglerna.

Jag finner f. n. skäl ej föreligga att, såsom decentraliseringsutredningen ifrågasatt, i mödrahjälpsförordningen införa bestämmelser om skyldighet för kommun att svara för revision av barnvårdsnämndernas mödrahjälpskassor. I denna del torde jag få hänvisa till vad jag härutinnan anfört i årets statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 14).

I ärendet ha slutligen framkommit vissa förslag berörande en del hit hörande frågor av administrativ natur. Till decentraliseringsutredningens förslag i dessa hänseenden — vilket vid remissbehandlingen väckt kritik — kommer jag att taga ställning i annat sammanhang.

Emellertid har Svenska landskommunernas förbund i sitt remissyttrande berört den — av decentraliseringsutredningen ej behandlade — mera allmänna frågan, huruvida mödrahjälpen bör utgå kontant eller in natura, samt förordat en övergång från den nuvarande naturalinjen till kontantlinjen. I anledning härav vill jag erinra om att ifrågavarande spörsmål varit föremål för uppmärksamhet vid olika tillfällen och att det diskuterats ingående bl. a. i socialvårdskommitténs betänkande med förslag angående moderskapsbidrag (SOU 1946: 23). Då detta betänkande f. n. överväges inom socialdepartementet, anser jag mig icke här böra närmare ingå på frågan om naturahjälpen eller kontanthjälpen. Jag vill dock anmärka, att det synes mig som om en viss uppmjukning skulle kunna ske i nuvarande ordning och att man, särskilt i fråga om ersättning till kostförbättring, skulle kunna avstå från den detaljerade reglering av hjälpens art, som nu praktiseras. Enligt vad jag under hand inhämtat, har socialstyrelsen — som i utfärdade anvisningar uppdragit närmare riktlinjer för mödrahjälpsverksamheten — icke något att erinra häremot.

De av mig nu förordade ändringarna i mödrahjälpsförordningen torde böra träda i kraft den 1 juli 1949.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga ett i enlighet med det anförda inom socialdepartementet upprättat förslag till *förordning angående ändring i förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp*.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t

Kungl. Maj:ts proposition nr 45.

Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lars Lemne.
